

CONSTANTIJN HUYGENS [DEN HAAG]
AAN HENRI DE BERINGHEN [PARIJS]
16 SEPTEMBER 1683
7208

Samenvatting: Huygens vertelt van zijn bezigheden, waaronder hij het bespelen van vijf muziekinstrumenten noemt.

Bijlage: Christiaan Huygens aan Tellier (verloren?).

Over een antwoord van Beringhen is niets bekend.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 3, pp. 1049-1050: ontwerp (autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1890, p. 79 (n. 9): onvolledig (<Avant que cesser ... et le dernier.>).

— OC 8, p. 456: onvolledig (<Me voycy enfin ... sur le vieux pied, etc.>).

— Worp 6, nr. 7208, pp. 448-449: onvolledig (<que dans ceste ... et le dernier.>), rest samengevat.

— Rasch 2007, nr. 7208, pp. 1257-1261: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Jean-Baptiste Colbert; Elisabeth; Christiaan Huygens; Christiaan Huygens sr.; Hugues de Lionne; Henri-Auguste de Loménie (graaf van Brienne); Johan van Reede (heer van Renswoude); Willem van der Straten; François-Michel le Tellier (markies van Louvois).

Plaatsen: Frankrijk; Orange; Utrecht.

Glossarium: accompagner (begeleiden); instrument (instrument); voix (stem).

Transcriptie

À Monsieur de Beringhen.

16 Septembre 1683.

Monsieur,

Si vous me permettez de vous tenir encor du nombre de mes lecteurs bénévoles, je vous entretiendray d'une lecture aussi courte et aussi peu bonne que celles des Gascons, dont le premier article contiendra que le 4me de ce mois on m'a veu accomplir ma 87me année. Celle donc qui suit sera de ce nombre de la 88e que les Anglais appellent 'l'admirable' de l'autre siècle, en mémoire de la grande flotte Espagnole qui venoit fondre sur la Reine-pucelle Elisabeth, et s'eschoue en partie sur les costes et fut achevée de peindre sur les nostres. Passé pour une petite digression, s'il vous plaist.

Avant que cesser pourtant, il me reste à vous dire, que dans ceste benoïste année où je viens d'entrer je fay ma cour et ma fonction présidiale en nostre Conseil, que j'estudie, que je me promène, que j'entretiens de ma main cinq sortes diverses d'instrumens et qu'au besoin je les accompagne de la voix tout de mesme qu'il y a quarante ans, et qu'après tout ceux qui me conversent et m'ont veu en France osent me dire, qu'ils me trouvent tel que j'estois en partant de Paris vers Orange. C'est icy, Monsieur, mon triomphe après la victoire que Dieu m'a faict obtenir sur feu Monsieur de Renswoude, que vous avez connu aux Estats Généraulx de par Utrecht, et le vieux médécin Verstraeten, enterrez il y a quelques 2 ou 3 ans. Car nous estions un trio de barbons, qui fourmissions de la matière à des gageures, en attendant qui des trois se laisseroit mourir le premier et le dernier.

Après ce beau récit de mon sot domestique, si vous avez la bonté de souffrir que j'apprenne aussi à quoy vous en estes pour l'aage et la disposition de corps et d'esprit, ce me sera une information plus agréable, que je ne sçaurois vous dire. J'ay de la peine m'imaginer que vous seriez ⁵bien délivré de vostre ancienne goutte, tout environné que vous estes d'un si grand nombre des plus célèbres médécins du monde. Pour les nostres, je leur suis tousjours en opprobe, se voyans, et vouans, incapables ou de prévenir ce facheux mal en moy, ou de m'en délivrer quand il paroist, comme encor à présent je ne fay que me remettre de depuis trois sepmaines, que je m'en suis trouvé enfirmé au logis, et souvent mesme au lict. Ceste dernière fois mes mains mesme,

5. <bien bien>.

ayant commencé d'en taster, en compagnie des pieds, quoyqu'avec des douleurs plus chagrines qu'insupportables, et enfin modérées, au prix de ce que j'en ay veu sentir à mon pauvre père, qui m'a laissé ceste portion dans l'héritage, il faut dire, non pas de ses biens, mais de ses maux. | 1050 |

Me voyci en fin à mon second article. N'en tremblez pas, s'il vous plaist, Monsieur, il sera de beaucoup moindre estendue. C'est, en somme, que mon Archimède, vostre serviteur autant que moy, qui est tout dire, s'estant arresté icy par quelqu'espace de moiz pour entendre au restablissement de sa santé, et d'autres affaires qui l'ont occupé, mesme pour le service du Roy, venant d'apprendre le changement arrivé en vostre cour par le trespas de feu Monsieur Colbert et qu'entre autres la surintendance des Bastimens à esté commis à Monsieur de Louvois, a jugé de son devoir en considération du bénéfice qu'il tire du Roy, de rendre ses respects à ce nouveau Ministre, par un mot de lettre qui va cy-joint. Le question est, par quelle décente adresse il sera à propos que ceste épistre soit rendue, n'y ayant point d'apparence de le faire passer, cruement et comme le but en blanq.

S'il me restoit encor de mes vieux protestations à la Cour, comme de Le Briennes, de Lionnes et d'autres auxquels j'ay le malheur de survivre, ce ne seroit pas chose dont je songeasse à vous importuner; encor n'en ay-je pas l'intention. Seulement nous vous supplions humblement de vouloir penser par quelle voye ce pacquet pourra parvenir jusqu'à de Monsieur de Louvois avec le plus d'agréable impression, et suffira en tout cas qu'on sache que le porteur en a esté réquis à vostre recommandation.

Permettez-moy, monsieur, (avant que je me rengouttra dans un nouveau babil, où j'ay tant de peine à me modérer en vostre endroit) d'espérer ceste faveur de vostre ancienne bonté, et que pour la peu qui me reste à vivre, vous ne voudrez point héziter à me croire tousjours sur le vieux pied,

etc.

Vertaling

Aan de heer Beringhen.

16 september 1683.

Mijnheer,

Als u mij toestaat u nog onder mijn welwillende lezers te scharen, zal ik u onderhouden met lectuur, even kort en matig van kwaliteit als die van opscheppers, waarvan de eerste paragraaf vermeldt dat de 4de van deze maand men mij mijn zevententachtigste levensjaar heeft zien volbrengen. Het volgende jaar zal nummer 88 zijn, dat de Engelsen het 'bewonderenswaardige' van de vorige eeuw noemen, ter herinnering aan de grote Spaanse vloot die een aanval kwam ondernemen op de koningin-maagd Elisabeth, en deels op de kust liep, en werd afgemaakt bij onze kusten. Ziet u dit maar, alstublieft, als een kleine uitweiding.

Alvorens te stoppen echter, wil ik u nog zeggen dat ik in het gezegende jaar dat ik zojuist heb bereikt, president ben geworden van de Raad, dat ik studeer, dat ik wandelingen maak, dat ik vijf verschillende instrumenten bespeel en dat ik, indien nodig, ze met de stem begeleid, precies zoals veertig jaar geleden, en dat nog steeds zij die in Frankrijk met mij zijn omgegaan en mij hebben meegemaakt, durven zeggen dat ze vinden dat ik nog net zo ben als toen ik van Parijs naar Orange vertrok. Dit is dus, mijnheer, mijn triomf na de overwinning die God mij heeft laten behalen op wijlen ⁸[Johan van Reede,] heer van Renswoude, die u hebt gekend [als lid] van de Staten Generaal namens Utrecht, en de oude dokter ⁹[Willem van der] Straten, die twee

6. Verwijst naar de vernieting van de Spaanse Armada in het Kanaal en de Noordzee in 1588.

7. Namelijk luit, theorbe, klavecimbel, gitaar en gamba.

8. Johan van Reede, geboren in 1593, was op 7 februari 1682 overleden.

9. Willem van der Straten, geboren in 1593, oprichter van de medische faculteit in Utrecht en later ook burgemeester aldaar, was op 18 november 1681 overleden

of drie jaar geleden is begraven. Want wij vormden een drietal grijsaards, die stof gaven aan gokkers, die afwachtten wie van de drie het eerste en wie het laatste zou komen te overlijden.

Na dit mooie verhaal van mijn dwaze huishouden: wanneer u mij zou willen toestaan te vernemen hoe het met u gaat op uw leeftijd en met de toestand van uw lichaam en uw geest, dan zou mij die informatie aangenamer zijn dan ik kan zeggen. Ik kan mij nauwelijks voorstellen dat u niet zou zijn verlost van uw oude jicht, nu u zozeer wordt omringd door een zo groot aantal van de beroemdste artsen ter wereld. Wat die van ons betreft, ik maak hen nog altijd te schande, omdat zij merken en zelf oordelen dat ze niet in staat zijn ofwel deze lastige kwaal bij mij te voorkomen, ofwel mij ervan te bevrijden, wanneer deze optreedt, zoals ook nu, zodat ik sinds drie weken mij slechts kan terugtrekken, aan huis ben gekluisterd, en vaak zelfs aan bed. De laatste keer hielden mijn handen zelfs, nadat ze er voor de eerste maal kennis mee hadden gemaakt, mijn voeten gezelschap, hoewel dat gepaard ging met pijnen die eerder vervelend dan ondraaglijk waren, en uiteindelijk matig, ongeveer in die mate als ik heb gezien dat mijn arme ¹⁰vader ze ondervond, die mij deze portie in zijn erfenis heeft meegegeven, ik moet zeggen, niet bij de zaken ten voordele, maar bij die ten nadele.

Nu ben ik aangekomen bij mijn tweede onderwerp. Vrees niet, mijnheer; dit zal heel wat korter zijn. Het gaat erom, uiteindelijk, dat mijn ¹¹Archimedes, evenzeer uw dienaar als ik dat ben, waarmee alles is gezegd, nu hij hier enkele maanden is om te letten op het herstel van zijn gezondheid en andere zaken die hem bezig hebben gehouden, daarbij zelfs [zaken] ten dienste van de ¹²koning, en nu hij kortelings heeft gehoord van de veranderingen aan het hof van uw land na het verscheiden van wijlen de heer [Jean Baptiste] Colbert alsook dat onder meer de supervisie over de gebouwen is toevertrouwd aan de ¹³heer van Louvois, het zijn plicht heeft geacht in het licht van de prebende die hij van de koning ontvangt zijn eerbied te betuigen aan deze nieuwe minister door een brief, die hierbij gaat. De vraag is, via welk gepast adres deze brief moeten worden bezorgd, omdat het uitgesloten is deze brief zonder meer en rechtstreeks te sturen.

Als ik nog mijn oude aanspreekpunten had aan het hof, iemand als ¹⁴Brienne of [Hugues] de Lionne en anderen die ik zo ongelukkig ben te overleven, zou het niet in mijn hoofd zijn opgekomen u ermee lastig te vallen; dat is ook mijn bedoeling niet. Wij verzoeken u slechts te willen overwegen langs welke weg dit pakket mijnheer van Louvois kan bereiken met de meest aangename indruk, en het zal overigens in ieder geval voldoende zijn te weten dat de bringer ervan uw aanbeveling heeft verkregen.

Staat u mij toe, mijnheer, (voordat ik mij weer ga zetten tot nieuw gebabbel, waar ik al zoveel moeite heb me jegens u te matigen) te hopen op deze gunst van uw aloude goedheid, en dat voor de korte tijd die mij rest te leven, u nooit zult willen aarzelen te geloven dat ik altijd ben, op de oude voet,

enz.

10. Christiaan Huygens sr.

11. Christiaan Huygens.

12. Lodewijk XIV.

13. François-Michel le Tellier.

14. Henri-Auguste de Loménie, graaf van Brienne.
